

O slikaru Mati Celestinu Medovi u napisano je mnogo.¹ Ipak, njegova nedavna retrospektivna izložba², brojni portreti franjevac a i slike s franjeva kom tematikom, potakli su me da pokušam malo osvjetliti i vrijeme koje je ovaj umjetnik proveo u samostanu Male bra e u Dubrovniku. Sretna je okolnost da smo u sklopu „Dana krš anske kulture“ i „No i crkvenih muzeja“, mogli 23. ožujka 2013. u samostanskom klausturu prirediti skromnu jednov e ernju izložbu, koja je gra anima ponudila mogu nost da se upoznaju s nekim umjetni kim djelima i uspom enama koje je Medovi ostavio u ovom samostanu.

Mato Celestin Medovi ro en je u Kuni (Pelješac) 17. studenog 1857. Na krštenju je dobio tri imena: Mato, Krsto i Baldo. Iako je proputovao veliki dio Europe i živio u više europskih gradova, njegov život vezan je pretežno za rodno mjesto, gdje je proveo najve i dio života.

Ovdje u iznijeti neke detalje koji su izravno povezani s nim kao slikarom franjevcem i na neki su na in ostali zabilježeni u samostanu Male bra e.

¹ Izme u ostalog o njemu su pisali: Nedjeljko Suboti , „Posljednji dani Celestina Medovi a“, *Vedre hrvatske duše: Almanah hrvatskih katoli kih sve enika*: prva knjiga, Zagreb, Narodna prosvjeta, 1922. str. 323–329; Nedjeljko Suboti , „Celestin Medovi . Monografijski prikaz“, Hrvatska prosvjeta, 1925., str. 159–163: 193-194; 223-225.; Nedjeljko Suboti , „Celestin Medovi “ Hrvatska prosvjeta, 1926., str. 15-17; 39-41; 59-63; 85-89; 112-114; 162-164; 214-216; 237-239; Vladislav Kušan, „Celestin Medovi “, Hrvatska revija, 1939. str. 305-309.; Celestin Medovi . Katalog izložbe. Priredilo Hrvatsko društvo umjetnosti, Zagreb – Split, 2 – 30 IV 1939.; Nedjeljko Suboti , „Slikarska nabožna lirika Celestina Medovi a“, *Kalendar sv. Ante 1944.*, str. 86–92; M. C. Medovi , 1857 – 1920. Izložba – 1958. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.; Cvito Fiskovi , „Slikar Medovi u zavi aju“, *Mogu nosti*, Split, studeni 1973., str. 1173-1212.; Vera Kruži Uchytel. *Mato Celestin Medovi . Monografija*, Zagreb 1978.; Vera Kruži Uchytel. *Mato Celestin Medovi . Retrospektiva u povodu 70 . godišnjice smrti*, Zagreb – Dubrovnik, srpanj – prosinac 1990.; asopis Matice Hrvatske, Dubrovnik br. 1/2003. velikim dijelom posve en je 145. godišnjici Medovi eva ro enja, uz priloge: Vlaha Benkovi , Luke Paljetka, Anamarije Paljetak, Vinicija. B. Lupisa, Bruna Šiši a, Francis Violich i Verke Škurla Iliji (str. 5-67).; *Spomenik Mati Celestinu Medovi u, povodom 150 godišnjice ro enja*, Matica Hrvatska – Ogranak Orebi i, Kuna Pelješac 2007.; Nedjeljko Suboti , *Crkva Gospe Delorite i Franjeva ki samostan na Kuni 1681–1981.*, Kuna 1981.; *Mato Celestin Medovi – retrospektiva*. 1. prosinca 2011. – 12. velja e 2012.

² Od 1. prosinca 2011. do 12. velja e 2012. u Zagrebu, od 1. ožujka do 12. travnja 2012. u Dubrovniku. Medovi eve retrospektivne izložbe održavane su osim toga u Zagrebu 1939. i 1958., te 1990. u Dubrovniku i Zagrebu. On sam je za života ak 38 puta sudjelovao na raznim izložbama.

Medovi ev studij

Prema dokumentima samostana Male bra e ili, to nije prema spisima Dubrova ke franjeva ke provincije sv. Frana, može se na neki na in kronološki pratiti život Celestina Medovi a dok je bio franjevac, iako neki od dokumenata nedostaju.³ Posebno važnu ulogu u Celestinovu slikarskom razvoju, dok je još bio dijete, imali su franjevci u slikarovu rodnom mjestu. Jedan od njih je i pjesnik, profesor teologije, fra Pacifik Radeljevi .⁴ Tu je u to doba živio i tadašnji gvardijan fra Paulin Maj ica i on je prema Nedjeljku Suboti u, naslutio Medovi ev talent jer ga je vidio kako na samostanskom zidu crta kozju glavu, te ga je pozvao da do e u samostan.⁵ U samostanu na Kuni Medovi je proboravio i u io godinu dana. Poslije toga došao je u samostan Male bra e u Dubrovnik, gdje je zapo eo novicijat (jednogodišnje prou avanje pravila i života sv. Franje Asiškoga). Bilo je to na blagdan sv. Antuna Padovanskoga, 13. lipnja 1868., a tom prilikom Medovi u je dodijeljeno ime fra Pelegrin, po imenu tadašnjeg generalnog vizitatora iz Ancone, koji je u to vrijeme obilazio dubrova ku Franjeva ku provinciju sv. Frana.

U vrijeme novicijata, Medovi je, po tadašnjem običaju, imao tonzuru na glavi i sandale na nogama. Tada se nije usudio slikati, jer se bojao prijekora starješina. Vjerojatno se mu io sam sa sobom pokušavaju i svoju sklonost prema slikanju gurnuti u podsvijest, ali to mu nije bilo lako. Uvijek nanovo dolazila je do izražaja njegova želja da se slikom izrazi. Iz vremena novicijata je zgoda kad je na kamenici u vrtu nacrtao Mojsijevu glavu, a njegov magister fra Candido Mariotti ne samo da ga nije ukorio nego ga je podržavao u razvoju njegova slikarskog talenta, i poslije se zauzeo za njegov studij.⁶ I drugi franjevci ve u prvim godinama njegova studija podržavali su ga u slikarskom radu. U to vrijeme u samostanu Male bra e živio je i poznati ljekarnik, prvi diplomirani, Ivan Evan elista Kuzmi .⁷ U pri u oko Medovi eva studija bio je uklju en

³ Sre om poznat je njihov sadržaj, a navedeni su kao nedostaju i u knjizi: Josip Sopta. *Spisi Franjeva ke provincije u Dubrovniku*, Dubrovnik 2006.

⁴ Ro en je u Dubrovniku 1.1.1800. a umro u Kuni (na Pelješcu) 18.2.1878.

⁵ Usp. Nedjeljko Suboti , „Celestin Medovi . Monografijski prikaz“, Hrvatska prosvjeta, 1925., str. 163.

⁶ Usp. isto, str. 194.

⁷ Kuzmi je zaslužan i za kopiju slike starog Dubrovnika koju je naslikao Zebedeo Fumi. Usp. Stipe Nosi , „Uz obnovu oslika u klausturu Samostana Male bra e“, Dubrovnik, 2012. br. 3. str. 27. Kuzmi a je portretirao eški slikar Jaroslav ermak (1831-1878), a taj portret nalazi se u staroj franjeva koj ljekarni.

tadašnji vrhovni starješina Franjeva kog reda generalni ministar fra Bernardino Portogruaro, i to od vremena kada je Medovi bio u 2. godini teologije. Tada je generalni ministar bio u Dubrovniku, pa mu je Medovi darovao dvije slike, što je ovaj pohvalio i obećao mu je kako će se zauzeti da poslije završetka teologije dođe u Rim na studij slikarstva.⁸ Poslije je Medovi, po korizmenom propovjedniku fra L. Valponi koji je propovijedao u Dubrovniku, poslao generalnom ministaru u Rim kopiju slike „Madonna della sedia“ „svršenu olovkom po predlošku“.⁹

Medovi je 5. travnja 1873. kao franjevački klerik primio prvu tonsuru i niže redove, s kolegama (fra Frano Stoli, fra Henrik Trši, fra Sebastijan Lubov, fra Bonaventura Notar i fra Augustin Pavli). U to vrijeme Medovi je još imao ime fra Pelegrin, i vjerojatno ga je promijenio u fra Celestin za sve anih redovničkih zavjeta, koji su slijedili nekoliko godina nakon toga.¹⁰

Medovi a je u njegovoj sobici samostana Malebrae, dok je još bio student teologije, upoznao i slikar Vlaho Bukovac. Za Medovi eve radove s olovkom, ovaj tada mladi pariški student umjetnosti, a bio je samo dvije godine stariji od Medovi a, rekao je: „Šteta što ovo nije izrađeno u bojama!“¹¹

Nakon što je Medovi zaređen za svećenika, 10. svibnja 1880. u rodnoj Kuni slavio je mladu misu. Fra Candido Mariotti pisao je tada generalnom ministaru da održi obećanje i pozove Medovi a u Rim, što je ovaj i učinio. Arhivski dokumenti Malebrae svjedoče da je Medovi 3. studenog 1880. tražio putovnicu za put u Rim (dokument je protokoliran ali je kao i neki drugi nestao!). Generalni je ministar odredio da Medovi stanuje u „Collegio di Sant' Isidoro“ (Samostan Irskih franjevac), a dao je Medovi u i preporuke za slikare i njihove škole u Rimu. Bili su to slikari Ljudevit Seitz i Giuseppe Grandi. Medovi je 30. lipnja 1881. iz Rima pisao provincijalu da je počeo slikati uljanim bojama i da radi kompozicije. Molio je da mu se pošalje habit i sandale. Prva slika s kojom je na izložbi u Rimu 1882. nastupio i doživio priznanje, bila je „franjevaka“. Prikazivala je dva stara fratra sa svijetlima u rukama, nazvana („Hodie

⁸ Usp. Nedjeljko Subotić, „Celestin Medović. Monografijski prikaz“, Hrvatska prosvjeta, 1925., str. 224.

⁹ Usp. isto, str. 225.

¹⁰ Usp. Arhiv Provincije, XXV. f. 93.

¹¹ Usp. isto, str. 225. Poslije tog susreta ova dva slikara ostala su u vezi. U Zagrebu u zgradi Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti imali su i zajednički atelijer. Medovićev portret naslikao je Bukovac 1896.

mihi cras tibi“) „Za sprovodom“. Prodana je na samoj izložbi.¹² Medovi je 19. sije nja 1883. pisao provincijalu da mu je hladno i da nema novaca. Provincijal mu je poslao novac, a on je zauzvrat poslao sliku. (Tako er dokument nedostaje!).¹³ Generalni ministar je pratio Medovi a i tražio izvještaj o njegovu studiju od profesora. Omogu io mu je i da u znanstvenom putovanju posjeti Umbriju i Toscanu.¹⁴ Medovi a se na tom putu posebno dojmila Firenza. Možda je to i razlogom da je tražio da se na dalji studij slikarstva 1884. prebaci tamo, što je i uspio zahvaljuju i franjevcu Cardiniju koji je poznao profesera Antonija Ciserija u Firenzi.¹⁵ Medovi u se tu svidjelo, ali zbog slikanja živih modela, o emu je glas došao do generalnog ministra, morao se, po odluci istog, nakon 14 mjeseci provedenih u Firenzi opet vratiti u Rim. U Rimu je opet izlagao i bio vrlo uspješan. Upoznao je i bakroresca Petra Man una iz Dubrovnika, koji je tamo radio, pa se okušao i u toj tehnici. Budu i da je Medovi u to vrijeme ve bio unajmio atelijer izvan samostana, zaredale su pritužbe, pa je provincijal iz Dubrovnika tražio da se vrati ku i.¹⁶ Zapravo je prije toga, generalni prokurator Reda fra Andrea Lupori 12. sije nja 1886. pisao dubrova kom provincijalu da je generalni ministar rekao da fra Celestina Medovi a „zbog toga što ga trebaju“ pozove da se vrati u Provinciju. Provincijal fra Vincencije Kelez (fra Vincenzo da Breno) je 7. velja e 1886. to u inio pišu i Medovi u, da je dosta što je studirao slikarstvo „5 godina i više“ i da je vrijeme da se vrati i preuzme neku ulogu u „svojoj majci Provinciji“ kojoj nedostaje sve enika.¹⁷

Medovi se vratio u samostan Male bra e 1886., ali se nije mirio sa situacijom, pa je tražio da opet nastavi studij u Italiji. O njegovoj želji pisao je ve 12. lipnja 1886. opet provincijal Kelez u Rim.¹⁸ Na dopis mu je 23. lipnja 1886. odgovorio generalni delegat

¹² Usp. Nedjeljko Suboti , „Celestin Medovi “, Hrvatska prosvjeta, 1926., str. 89. Medovi je ve te 1882. u mjestu Fucecchio izradio tri slike u „Chiesa la Vergine“ (Sv. Franjo prima stigme, Gospa s Isusom – središnja slika, i Sv. Antun). Radio je i u Faenzi, a u Ceseni je 1885. izradio veliku fresku „Navještenje“.

¹³ Možemo naga ati koja je to slika bila od onih koje uvaju Mala bra a, a vjerojatno je sa uvana, jer je poslana provincijalu, pa bi to trebala biti neka nabožna slika.

¹⁴ Usp. Nedjeljko Suboti , „Celestin Medovi “, Hrvatska prosvjeta, 1926., str. 85.

¹⁵ Usp. isto, str. 112.

¹⁶ Usp. isto, str. 114.

¹⁷ Usp. Kut. XXVII. f. 49.

¹⁸ „Il P. Celestino Medovi chiede che gli si permetta di ritornare nuovamente in Italia per completare di suoi studi di pittura, e ciò per un ´ anno almeno, o per due anni al più.“ Arhiv Male bra e, Arhiv Provincije, XXVII. f. 47.

fra Andrea Lupori, koji je rekao da će na to pitanje dati odgovor generalni ministar.¹⁹ U to je vrijeme i za dubrovačku bolnicu na Pilama napravio sliku „Isus pada pod križem“.²⁰ U međuvremenu je poznati austrijski slikar Emil Jakob Schindler 1886. bio u Dubrovniku i upoznao Medovića, te mu preporučio da dođe na studij u München. Nakon toga Medović je pisao generalnom ministru da želi studij nastaviti u Münchenu. Od generalnog su ministra to otkriveno i drugi ugledni ljudi. Generalni ministar fra Bernardino pisao je 29. svibnja 1888. provincijalu dubrovačke provincije fra Jakovu Joviću da još nije dobio pismo od fra Celestina Medovića, ali da zna da on uvijek radi kako želi.²¹ On je 26. kolovoza 1888. opet pisao provincijalu Joviću da je fra Celestinu poslao dozvolu za studij slikarstva u "Monaco di Bavaria" (München), ali da ne zna da li je ovaj tamo pošao ili nije. U istom tonu pisao je i 7. rujna 1888. iz Rima generalni delegat Andrea Lupori.²²

Medović je otišao u München, gdje je boravio u franjevačkom samostanu sv. Ane. Tu je na „Königliche Akademie der Bildenden Künste München“ studirao deset semestara, od listopada 1888. do lipnja 1893. Iako je Uprava reda (kojoj je na čelu tada bio drugi generalni ministar, fra Luigi da Parma, 1889. – 1897.) tražila da se Medović vrati iz Münchena u Dubrovnik, on je bio uporan i nije se dao. Tako je generalni delegat Reda fra Rafael d' Aurillac pisao 12. kolovoza 1890. tadašnjem provincijalu fra Urbanu Taliji da fra Celestina pozove kući i kako bi mogao sudjelovati na slikarskom natjecanju u listopadu u Asizu i tako uiniti nešto korisno za Red. Također drugi generalni delegat Reda fra Petar di Monsano 17. listopada iste godine pisao je istom provincijalu kako „želi vjerovati da je ovo zadnja godina za završetak studija slikarstva“ fra Celestina Medovića.²³

Medović se vratio u Dubrovnik 1893. Bilo je to vrijeme nakon što je za svoju sliku „Bakanal“ (Bakova svečanost u vrijeme progonstva kršćana pod Neronom) na izložbi Akademije bio odlikovan „Velikom srebrenom medaljom“, i kada je na Münchenskoj godišnjoj izložbi doživio veliki uspjeh. Slika Bakanal je bila izlagana u Berlinu, Kopenhagenu, Londonu, Beču i na koncu u Zagrebu gdje ju je kupio gradski magistrat.

¹⁹ Usp. Arhiv Provincije, XXVII. f. 47.

²⁰ Bilo bi zanimljivo znati gdje je završila ta slika nakon preseljenja bolnice s Pila.

²¹ „Ma vedo che egli vuole tutto a modo suo“. Usp. XXVII. f. 49.

²² Vidi Kut. XXVII. f. 118.

²³ Vidi Kut. XXVII. f. 174.

Medovi je tada na relativnom vrhuncu slave i svjestan je da mu Dubrovnik u slikarskom smislu ne može pružiti ono što je imao u svjetskim metropolama. Tražio je da mu se izradi atelijer u samostanskom vrtu, na što je tadašnji provincijal fra Luigi Uccellini²⁴ i samostansko vodstvo pristalo, uz uvjet da se klauzura protegne i na atelijer. To nije prihvatio Medovi. Stvar je privremeno spasio grof Mato Puci zvan „Nerun“ i za atelijer ponudio svoju vilu na Pilama 12. Zanimljivo je da je u to doba Medovi htio angažirati veliki dobrotvor Dubrovnika Ignacije Amerling da oslika klaustar Malebra, ali je ovaj za taj posao tražio previše novca.²⁵ Prijateljstvo s Pucim trajalo je nekoliko mjeseci, pa kad je ono poljuljano Medovi je otišao u rodnu Kunu.

Generalni ministar da Parma poslao je Medovi u 21. prosinca 1893. „obedienciu“ da može ići u Zagreb.²⁶ Ipak, 5. travnja 1894. pisao mu je provincijal da se odluči biti franjevac ili napustiti red. Tada je Medovi u svibnju 1894. zatražio sekularizaciju. U Zagreb se preselio na proljeće 1895. Od Kongregacije za disciplinu redovnika u Rimu dobio je dozvolu da u roku godine dana nađe biskupa koji će ga primiti u svoju biskupiju, pa je od nadbiskupa Grgura Posilovića 21. kolovoza 1897. inkardiniran u Zagrebačku nadbiskupiju. Autentični prijepisi tih dokumenata nalaze se u Arhivu Malebra.²⁷ Medovi je umro u bolnici u Sarajevu 20. siječnja 1920., te je prevezen i pokopan u rodnom mjestu.

Medovi i njegova djela i uspomene u Malebri

U samostanu Malebra postoji više Medovijevih djela i uspomena na njega. Tu se nalaze:

- Otisak slike „Madonna della sedia“ na papiru (inv. br. 362). Ova slavna Rafaelova slika koja se zove još i „Madonna della Seggiola“ (po sjedalici u kojoj je smještena Marija s Isusom u naručju, i Ivanom Krstiteljem sa strane) a koja se nalazi u

²⁴ Uz mnoge portrete franjevac Medovi je izradio i portret ovog franjevca, koji se čuva u Galeriji umjetnina u Splitu (inv. br. 701).

²⁵ Usp. Nedjeljko Subotić, „Celestin Medović“, Hrvatska prosvjeta, 1927., str. 144. Samostan Malebra posjeduje i portret Ignacija Amerlinga (inv. br. 339) kojeg je naslikao Marko Murat (1864. – 1944.), slikar koji je također u Medovićevu vrijeme studirao u Münchenu.

²⁶ Usp. Kut. XXVIII. f. 60.

²⁷ Usp. Kut. XXVIII. f. 124.

Dubrova koja katedrali naslikana na drvu, odnosno u Palazzo Pitti u Firenzi na platnu, zaokupljala je Medovića i kasnije za vrijeme njegova studija. Zanimljivo je njegovo mišljenje da je slika u Katedrali Rafaelov original, a ona u Firenzi da je „kopija te, izrađena od Rafaela ili vjerojatnije od jednog od njegovih učenika“²⁸. Otisci ove Rafaelove slike bili su posebno važni u Medovićevu vrijeme. Jedan od njih (možda i ovaj koji se čuva u Maloj braći?), koristio je Medović za izradu crteža, a pomogao mu je, kako je već spomenuto, da dođe do studija slikarstva u Rimu.²⁹

Otisak slike Madonna della sedia

- „Pala na oltaru sv. Franje“ u crkvi Male braće, djelo je koje je Medović naslikao 1888. Radio je ovu sliku uz pomoć fotografije koja se čuva u Samostanu, a na njoj je sam Medović u ulozu sv. Franje Asiškog. Možda je i zbog te činjenice on ovu sliku, u donjem lijevom kutu, potpisao kao „C Medović franjevac“. Medovićev sv. Franjo u crkvi Male braće nešto je bezbrižnija ona ne bi bila to što jest. Sliku je napravio nakon povratka sa studija iz Rima, a prije nego je išao na studij u München.

²⁸ Usp. Nedjeljko Subotić, „Celestin Medović“, Hrvatska prosvjeta, 1926., str. 86.

²⁹ Usp. Usp. Nedjeljko Subotić, „Celestin Medović. Monografski prikaz“, Hrvatska prosvjeta, 1925., str. 225.

Pala na oltaru sv. Franje

Na oltaru sv. Franje prije toga bila je sve eva slika, rad fra Josipa Rossija³⁰, koju je ovaj slikar na nagovor generalnog ministra Bernardina del Vago, dovršio 1882. Slika se sada nalazi u crkvenom koru (inv. br. 1104), a bila je na oltaru nekoliko godina, pa je, navodno zbog preslobodno oslikanih anela zamijenjena Medovi evom.³¹ O tom događaju, (u prigodi proslave 700. godišnjica rođenja sv. Franje), fra Urban Talijski je napisao: „Ovom prigodom P. Rossi, franjevac slikar, bio je naslikao sliku sv. Frana za oltar sv. Frana. Bila je maknuta stara slika sv. Frana a ova nova postavljena. Ta slika s umjetničke i religiozne strane nije nimalo odgovarala cilju, što mora da postigne religiozna slika. Padale su oštre kritike. Slika se je morala maknuti s oltara. I ona se je maknula. P. Celestin Medović, rodom iz Kune sin ove franjevačke provincije na zamolbu p. Marijana Pusića, napravi sliku sv. Frana, koja zamijeni Rossijevu sliku. To bude negdje 1887.-88. Slika Rossija bila je postavljena u Organ.“³²

„Gospa“, ulje na platnu (inv. br. 234). Medović je, kao mladi bogoslov, oko 1875. napravio ovu sliku kao kopiju slike Gospe (inv. br. 479); ona je sada dosta oštećena, a na kojoj na okviru na poleđini olovkom piše ime glasovitog talijanskog slikara „Sassoferrato“ (=Giovanni Battista Salvi, koji je rođen u Sassoferrato 25. 8. 1609., a umro u Rimu 8. 8. 1685. Prema Subotiću, ova slika Gospe donesena je iz Španjolske, a sliku je Medović „desetak puta preslikao za razne redovnike“.³³ Ona se sve do

³⁰ Rossi je bio franjevac, akademski slikar iz mletačke škole. Samostan Malebrae ima više njegovih slika. Rossijeva slika „Sv. Vlaha blagosljiva Dubrovnik“ nalazi se u Crkvi sv. Vlaha. Medović je Rossija upoznao u franjevačkom samostanu u Zadru 1880., gdje je ovaj imao atelijer. Bilo je to onda kad je Medović iz Dubrovnika putovao prema Rimu na studij. U Rimu su kasnije ova dva umjetnika s drugim franjevačkim umjetnicima oslikali novu franjevačku crkvu na Antonianumu. Inače, prve Medovićeve oltarske pale, od oko 35 što ih je naslikao, bile su upravo one koje se nalaze u samostanima tadašnje Dubrovačke franjevačke provincije. Kuna, Slano, Pridvorje. Između ostalih oltarnih pala izradio je Sv. Franju u Zagrebu na Kaptolu. Također u Münchenu u franjevačkoj crkvi sv. Ane gdje je boravio kao student i gdje je naslikao dvije oltarne slike: Sv. Franju Asiškog i sv. Antuna Padovanskog. Njegove slike nalaze se po oltarima crkava više hrvatskih gradova.

³¹ Usp. Justin V. Velnić, Samostan Malebrae u Dubrovniku – povijesni prikaz života i djelatnosti, Samostan Malebrae u Dubrovniku, KS 1985. str. 128, bilješka 214.

³² Usp. Arhiv Malebrae, rkp. 347 str. 466 s.

³³ Usp. Nedjeljko Subotić, „Celestin Medović. Monografijski prikaz“, Hrvatska prosvjeta, 1925., str. 193. Vjerojatno je originalnu sliku Gospe donio fra Frano Cafarelli, koji je bio dva puta generalni definator Reda u Rimu (umro u Dubrovniku 13. 2. 1722.), a kojega je Dubrovački senat delegirao da traži pomoć u Napulju i Madridu. Usp. Vinko Foretić, „Malabraea u diplomatskoj službi Republike“, Samostan Malebrae u Dubrovniku, KS 1985. str. 390 s.

osamdesetih godina prošlog stoljeća a nalazila u crkvenom koru iza velikog oltara, što je i znak da je smatrana vrijednom i da je imala određenu kultnu ulogu. Budući da je dosta oštećena, skinuta je i bila do nedavno negdje odložena u samostanu, pa se u novije vrijeme nije ni mogla povezivati sa slavnim talijanskim slikarom, autorom mnogo različitih „madonna“. I drugi su umjetnici obojito kopirali tu sliku, jer joj se kopije nalaze u nekim dubrovačkim kućama, a poznata je pod imenom „Dubrovačka Gospa“. Jedna je od njih ukomponirana na vešnoj slici s anđelima³⁴ u samostanskoj kapelici Male braće na 1. katu (inv. br. 275). Sudeći po spomenutom natpisu na okviru originala, može se pretpostaviti da je slikar vjerojatno znao ime autora originala. U ovom se samostanu uvaju još tri takve slike na platnu (inv. br. 40 – 42). Napravljene su u istom stilu, a jednu, onu s inv. br. 40, na polećeni platna potpisao je autor, s godinom rada: „Giovanni Iveglia 1809.“ Riječ je o Ivanu Ivelji – Ohmućevu Gašparovu.³⁵

„Sassoferrato“ = Giovanni Battista Salvi

Dubrovačka Gospa (nalazi se u samostanskoj kapelici)

³⁴ Dio slike s anđelima, naslikane tehnikom ulje na platnu, na mjestu koje prekriva „Gospa“ je neoslikan, što govori o tome da je anđele nacrtao neki umjetnik upravo za sliku Gospe. Slika visi obješena na zidu koji se nalazi na toj vešnoj slici s anđelima.

³⁵ Bio je sindik samostana u Slanom 1820. Usp. Kut. IV. F. 159. Umro je 1. siječnja 1827. U Knjižnici Male braće nalazi se epigrami povodom njegove smrti. Usp. AMH, rkp. 1506.

Dubrova ka Gospa, s potpisom „Giovanni Iveglia 1809.“

Dvije „Gospe dubrova ke“ koje se tako er možda mogu pripisati Ivegli?

Dva ulja na platnu varijacija su „Dubrovačka Gospe“ koje je možda također izradio Medović dok je bio student teologije?

- Još jedna varijacija iste slike također je sačuvana u samostanu Male braće (inv. br. 130). Na njoj je Gospa okružena raznim crtežima biljaka s latinskim nazivima. Medović ju je vjerojatno radio za nekog franjevačkog ljekarnika, koji je pobožnost prema „Dubrovačkoj Gospi“ spojio s apotekarskim poslom. Može se pretpostaviti da je to baš bio ljekarnik Ivan Evanđelist Kuzmić, koji je mladom Medoviću kod izrade slike mogao pomagati u stručnim latinskim nazivima. A na slici se između ostalih biljaka s natpisima mogu prepoznati biljke i relativno lako pročitati natpisi: quasi myrrha; quasi storax; sicut balsamum; sicut cinnamomum; quasi cedrus; quasi cupressus; quasi galbanus i quasi oliva. Vrijedno je napomenuti da je prim. dr. Antun Čar u međuvremenu pročitao sve nazive biljaka na slici i da je o tome govorio na Hrvatskom botaničkom kongresu u Splitu u listopadu 2013. Svakoj biljci našao je medicinski značaj i „analizirajući i veznike između slika otkrio da se radi o ... likovnom shvaćanju Poruke mudrosti, iz poglavlja 24. knjige Sirahove“.

Dubrova ka Gospa s crtežima biljaka

- „Portret fra Luke Waddinga“³⁶, ulje na platnu, (inv. br. 117). U desnom donjem kutu stoji natpis: P. C. M. (= (P)ater C(elestinus) M(edovi))³⁷. Portret je 1952. visio u knjižnici samostana, kako je zabilježio Mijo Brlek.³⁸

Fra Luka Wadding

³⁶ Fra Luka Wadding bio je irski franjevac (1588. – 1657.), povjesni ar. Objavio je osam svezaka povijesti franjeva kog reda pod naslovom „Annales Minorum“, a tiskao je sva djela Duns Skota. Njegova posredna veza s Medovi em jest irski zavod u kojem je Medovi u Rimu živio, pa ga je Medovi vjerojatno slikao po nekom tamošnjem predlošku.

³⁷ Medovi se za vrijeme dok je bio franjevac potpisivao P. C. M(edovi). Kasnije je rabio potpis D. M. C. Medovi . (=Don Mato Celestin Medovi), a ljudi su ga zvali „dum Mate“. To je, ini se, uz oltarnu palu sv. Franje u crkvi, jedina potpisana Medovi eva slika koju uva Samostan Male bra e.

³⁸ Usp. Mijo Brlek, Knjižnica Male bra e u Dubrovniku, Samostan Male bra e, Zagreb, 1985., str. 609.

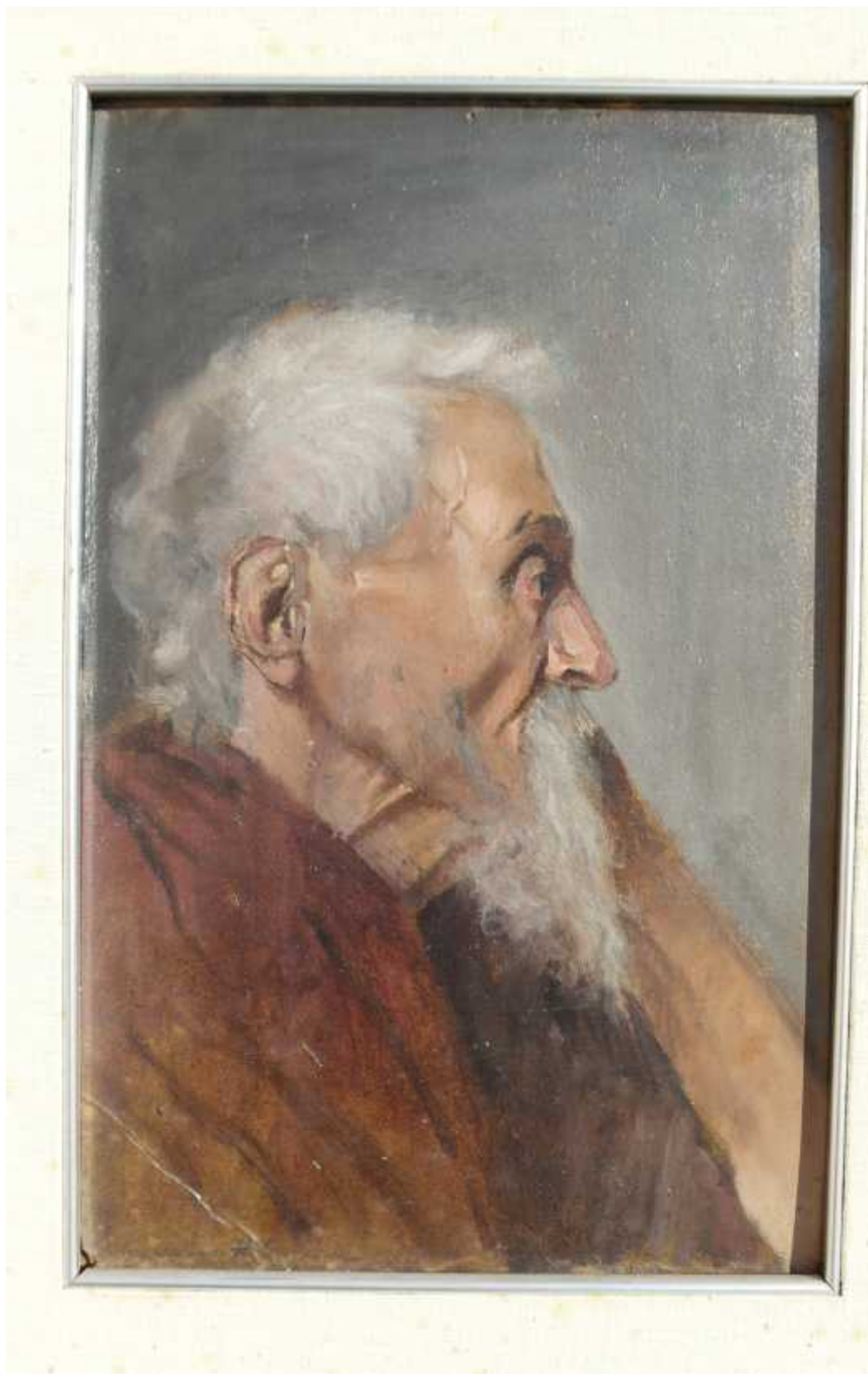
- „Ivan Krstitelj“, detalj, ulje na platnu (oko 22x43 cm.) (inv. br. 165). Ova slika sastoji se od dva spojena komada, koji predstavljaju detalj figure Ivana Krstitelja. Detalj se može usporediti s onim koji se nalazi na Medovi evoj slici „Krštenje Isusovo“ u franjeva koj crkvi u Kuni³⁹, pa je ova slika možda služila kao neka vrsta djelomi nog predložka za njegovu sliku „Krštenje Isusovo“. Nejasno je ipak, zašto je ovu sliku netko izrezao? Sada je taj postoje i dio spojen na na in da je zalijepljen na novo platno i uokviren.

Ivan Krstitelj, detalj, i „Haljina“ ulje na platnu (24x21,50 cm.) (inv. br. 169).⁴⁰

³⁹ Krštenje Isusovo Medovi je u Kuni izradio 1914.

⁴⁰ O sudbini ove slike, kao i slike „Noge Ivana Krstitelja“ svjedo i fra Mate Polonijo, nekadašnji gvardijan samostana Male bra e, koji ih je kao „zakrpe“ našao na pole ini nekih ošte enih slika u sakristiji, pa ih je dao restauratorima da ih obrade. I ovi su vjerojatno sudjelovali „u misteriju“, jer su na pole inu slike „Noge Ivana Krstitelja“ nalijepili platno na kojem su nacrtane dvije dje je glave. Mogu e je da se na nekoj slici u sakristiji na e još ovakvih „zakrpa“. Ova pretpostavka je u me uvremeni i potvr ena, jer su 10. travnja 2013. na jednoj drugoj slici koja je visjela na zidu u sakristiji na ene dvije oslikane zakrpe koje su uzete od istog Medovi evog platna.

"Starac", ulje na platnu (inv. br. 230). (Slika je bila na izložbi 2011./12. u Zagrebu i u Dubrovniku).

- "Sv. Cecilija", ulje na platnu (inv. br. 293), Svetica je zaštitnica crkvene glazbe i glazbenika. Ovo je jedna od prvih Medovićevih slika za vrijeme njegova studija u Rimu. O tome je 1881. izvijestio časopis Slovinac: „O. Celestin Medović, malobračanin iz Dubrovnika, kako javismo u br. 20 našeg lista ove godine, ima već godina dana da se bavi slikarstvom u Rimu, i to dobrijem uspjehom, kako čujemo od putnika koji od onamo dolaze. I eto nijesmo se prevarili, jer rečeni slikar poslao je ovijeh dana ovoj poštovanoj Malobračanin i sliku Sv. Cecilije. (...) Jednom riječi prilika je slika, koja jer je prva, jamči nam za umjetno zvanje o. Medovića, komu se iz srca radujemo.“⁴¹ Slika je bila na izložbi 2011/12. u Zagrebu i u Dubrovniku.

Sv. Cecilija

⁴¹ Slovinac, 1881, str. 494.

- "Sv. Katarina Aleksandrijska", ulje na platnu. Svetica je zaštitnica djevojaka, sveu ilišta i studenata... (inv. br. 316).

- „Portret Pape Lava XIII.“ (1810. - 1903.), ulje na platnu, (inv. br. 324). Portret je 1952. bio u knjižnici Male bra e, kako je tako er zabilježio Mijo Brlek.⁴² Ovaj portret radio je Medovi kao mladi slikar. Sljede eg papu, Pija X., portretirao je Medovi „u živo“, radi ega je putovao u Rim. Taj portret uva Zagreba ka nadbiskupija.

⁴² Usp. Mijo Brlek, Knjižnica Male bra e u Dubrovniku, Samostan Male bra e, Zagreb, 1985., str. 609.

„Sv. Ljudevit" (1214. – 1270.), ulje na platnu. Svetac je bio francuski kralj i franjeva ki tre oredac. Slika se nalazi se u kapelici Presvetog Trojstva (inv. br. 411). Sliku su vjerojatno naru ili lanovi Franjeva kog svjetovnog reda. U ormaru te kapelice bila je smještena i priru na knjižnica lanova Franjeva kog svjetovnog reda.

**„Sv. Franjo Asiški“ (1182. – 1226.) ulje na platnu. Slika je tiskana i kao razglednica.
(inv. br. 470).**

**Medovi eva slika sv. Franje, sli nog izgleda i u gotovo istoj pozi, tiskana je u boji još
1906. u Kolu Hrvatskih umjetnika, izdala Matica Hrvatska.**

„Sv. Franjo Asiški u molitvi“, ulje na platnu (72 x 98,5 cm.) (inv. br. 5). Slika je restaurirana u Splitu 1976. Za nju, kao i za mnoge druge slike koje čuva samostan Malebra, nema podataka. Ova upućuje na Medovićev stil, i ako je njegova mogla bi biti ona o kojoj govori izgubljeni dopis kojeg je Medović 19. siječnja 1883. uputio provincijalu.⁴³

Sv. Franjo Asiški u molitvi

⁴³ Usp. bilješku 13.

Samostan Malebra ima još neke uspomene koje podsjećaju na Medovičev boravak u njemu. Tu je i Medovičeva uokvirena mala fotografija u habitu (inv. br. 520), koja je napravljena za vrijeme njegova studija u Rimu, na kojoj piše „P. Celestin Medović“.⁴⁴

⁴⁴ Fotografiju je izradio: „Fot. Della Valle, Roma, V. Croce 67“.

Tu je i fotografija koja je Medovi u služila za izradu slike sv. Franje na oltaru crkve Male bra e (inv. br. 141). Fotografija prikazuje Medovi a u pozi koja je i na slici na oltaru, a na fotografiji piše: „O. Celestim Medovi kao model sv. Franja na oltaru M. B.“ Fotografiju je izradio Anton Mileti , Dubrovnik.

Zanimljiva je i bilješka koja se nalazi u tiskanom katalogu „M. C. Medovi 1857 – 1920. Izložba – 1958.“, kojeg je izdala Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (knjiga se uva u knjižnici Male bra e pod sign. 51/III/11). Na str. 3. fra Odoriko Badurina olovkom je napisao: „Primljeno 24. rujna, 1958. kao dar. Nije se ništa zahvalilo, jer je: do ut des!“ U istoj knizi na str. 29 ispod crnobijele fotografije Sv. Franje Asiškog, fra Odoriko, koji je tada bio arhivar samostana, zapisao je: „Ovu fotog. bio je poslao ad tempus akademiji ovaj samostan Male bra e u Dubrovniku“.⁴⁵

I pedeset godina nakon Medovi eve smrti Malu bra u još je nešto povezalo s ovim umjetnikom. To je "Portret Celestina Medovi a", ulje na platnu. Sliku je napravio, vjerojatno po nekoj fotografiji koja je prikazivala Medovi a kao mladog fratra, i ovom samostanu poklonio, slikarev ne ak Jozo Medovi ; on je sliku i potpisao (inv. br. 329); na pole ini platna stoji: „Ovaj portret mog strica Celestina Medovi a poklanjam samostanu Male bra e Dubrovnik. Jozo Medovi , Kuna 5. rujna 1971.“

⁴⁵ Rije možda nije o „fotog.“, nego o slici? Naime, u tom istom katalogu na str. 24 pod br. 16, navedena je slika o kojoj Badurina piše kao o „fotog.“, a kao vlasnik se navodi Moderna galerija Zagreb. U katalogu izložbe: Mato Celestin Medovi – retrospektiva. 1. prosinca 2011. – 12. velja e 2012., str. 235. pod br. 122. isti je izložak. Dimenzije se u milimetrima razlikuju. S obzirom na tu Badurininu bilješku, postavlja se pitanje: zašto bi samostan 1958. slao fotografiju Akademiji, ako je na toj izložbi bila originalna slika?

Portret Celestina Medovića, Jozo Medović, 1971.

Uz Medovićeve slike koje su ostale u posjedu Male braće, treba spomenuti da je Medović još mnogo slika napravio za boravka u ovom samostanu. Među njima su svakako portreti pojedinih franjevacā, danas na različitim mjestima. Jedna od prvih njegovih slika, a prva na platnu, koju je radio u doba dok je bio student u Male braće, jest ona u crkvi Deloriti u Kuni, a prikazuje Gospu sa svetim Nikolom i sv. Spiridonom, koju je Medović napravio po želji tadašnjeg gvardijana fra Joza Milića. Njome, kao po etni kim radom, Medović kasnije nije bio zadovoljan i govorio je da bi je trebalo uništiti.⁴⁶

⁴⁶ Usp. Nedjeljko Subotić, „Celestin Medović. Monografijski prikaz“, Hrvatska prosvjeta, 1925., str. 225.

Zaključak

Medovićev umjetnički opus je velik. Pokazale su to i retrospektivne izložbe, iako su one iznijele na vidjelo samo dio onoga što je on naslikao i što je evidentirano. (Od slika iz Malebrae samo su dvije bile na posljednjoj retrospektivnoj izložbi). Mnoge Medovićeve slike su u inozemstvu, a veliki dio slika je propao za vrijeme Drugoga svjetskoga rata. Bez sumnje se može reći da, bez pomoći franjevacā, bez franjevačke infrastrukture, Medović ne bi slikarski nikada bio ono što jest u hrvatskom i svjetskom slikarstvu. Njegov talent otkriven je i razvijan zahvaljujući franjevcima. Medović je po podršci u njegovoj slikarskoj karijeri u Franjevačkom redu bio svojevrsna iznimka. Uz subraću iz samostana Malebrae, o njegovu talentu i napretku vodilo je brigu i vodstvo Reda. Omogućeno mu je školovati se na poznatim slikarskim učilištima. Deset godina studirao je u svjetskim centrima slikarske umjetnosti: u Rimu je proveo od 1881. do 1886. (od čega je 14 mjeseci učio u Firenci) i u Münchenu od 1888. do 1893. Čovjek koji ga je vrlo dobro poznao, književnik Nedjeljko Subotić zapisao je da je Medović a „franjevački Dubrovnik uzgojio“. I doista, u samostan Malebrae došao je kao dječak od 11 godina, a odatle kao mladić u dobi od 24 godine otišao u Rim na studij. Vratio se u Dubrovnik, gdje je proveo dvije godine. Odatle je opet otišao na studij u München, u samostan Sv. Ane, gdje je studirao 5 godina. U Malobraću opet se vratio 1893. Tu je opet proboravio samo nekoliko mjeseci, što znači da je čak u Malobraći živio petnaestak godina od 26 godina koliko je bio član Franjevačke provincije sv. Frana u Dubrovniku. Kad se njegov slikarski naćin života nije više mogao složiti s klasićnim franjevaćkim zatraćio je dopušćenje da prijeće u svjetovne svećenike, i bio je inkardiniran Zagrebaćkoj nadbiskupiji, te je živio kao svjetovni svećenik. Ipak, zahvaljujući i rodnom mjestu u kojem je nakon toga uglavnom živio, ostao je do kraja života u bliskoj vezi s franjevcima. Osnivaća svoga Reda, svetog Franju Asiškog, po pisanju Subotića, nasliko je dvadesetak puta, paće jedan likovni kritičar za njega moći ustvrditi: „svoja najbolja likovna dostignuća na području sakralnog slikarstva ostvario je u prikazima sv. Franje i svaki puta dao svoju novu i različitu viziju tom njemu veoma bliskog sveća“.

U Malebrae živjeli su i radili drugi slikari franjevci, ali nisu imali ni izdaleka takvu podršku. To su: fra Bernardin Vujić (1762. – 1826.), fra Ambroz Testen (1897. – 1984.), fra Vinko Fugošić (1916. – 2003.), i drugi.

Grad Dubrovnik odužio se na neki način u Medovinu, za pronošnje imena Dubrovnika svijetom, time što je prozvao ulicu uz Samostan Male braće (proteže se uz isto ni samostanski zid) ulicom Celestina Medovina. Iako je slika Celestina Medovina u crkvi Male braće na oltaru sv. Frana na gotovo najvidljivijem mjestu, vrijeme je da franjevci još neke njegove slike iz samostanskih hodnika i trezora približe široj publici.

*** članak je u sličnoj verziji objavljen u: Dubrovnik, časopis za književnost i znanost 3/2013. str. 42-62.**